

FOTO: ØVREID THORVALDSEN / GALLERI HAAKEN

Inn i illusjonen: Munan Øvrelid trekker betrakteren inn i illusjonene: Først titter vi på bildet, deretter havner vi inni med hele hodet. Her ser vi «A Unicorn's Death and the Birth of Speculative Symbolism» (2020).

KUNST

Gjennom kaninhullet og ned i kunsthistorien

Munan Øvrelids malerier er huler som fortjener gjenoppdagelse i fremtiden.

Munan Øvrelid
UMØRKE
 Galleri Haaken, Oslo
 20.08-13.09

Det er riktignok bare et inntrykk, men jeg er temmelig sikker på at Munan Øvrelid (som inntil nylig arbeidet med video, skulptur, tegning, performance, dokumentarisme, installasjonskunst osv.), på et nylig tidspunkt, bare for noen få år siden, bestemte seg for å male bilder. Han må ha fått en visjon og en åpenbaring, lært seg teknikkene han behøvde for å fremkalle det visuelle universet som sprenget på og ville ut. Det hele er forførende og berikende å stå og se på, samtidig uhyggelig. For har du først havnet i bildet kommer du ikke ut igjen med det første.

Tidstypisk stilleben. *Landscape with Man Hypnotised by Nature* er et tablå der bilderommet dannes av to avbildninger av romantiske landskaper som smelter sammen med forgrunnen. Iscenesetelsen foran er et like tidstypisk stilleben, med en saftig oppskåret melon til venstre og seks stirrende fisk til høyre. Imellom dem aner vi bena på en person som slukes ned i avgrunnen. Bak dette ser vi en bjørkestamme med en sommerfugl i øyehøyde.

De to øyelignende flekkene på vingene tiltrekker blikket igjen og igjen, mens vi leter etter svar andre steder i bildet. Men slik tittelen antyder er det ingen i bildet som hypnotiseres av naturen, derimot er det vi som ser på som hypnotiseres av oljemaleriets natur. Et godt bilde, men ikke et av de beste i utstillingen, og det sier litt om hvilket nivå vi ligger på her.

Det Munan Øvrelid får til med fire av fem bilder i utstillingen, er å trekke betrakteren med inn i illusjonene. Først titter vi på bildet, deretter havner vi inni med hele hodet. Bare bli med ned i kaninhullet nå.

Fengslende for folk og fabeldyr. I verket *A Unicorn's Death and the Birth of Speculative Symbolism*, allerede innkjøpt av Nasjonalmuseet, ser vi inn i et slags rom der samtlige vegger, gulv og tak består av jaktscener hentet fra det kjente syv-delte gobelinet *The Hunt of the Unicorn* (1495–1505). Jeg teller i alt nærmere seksti mennesker og nesten tretti dyr, derav fire enhjørninger. I Øvrelids versjon er fortellingen fordelt utover vegger, gulv og tak, og malt slik det ville sett ut om man så de i vinkel, fra siden, ovenfra og ned eller motsatt, komprimert og forkortet. Likevel er det fortsatt fullt mulig å avlese hele bildet.

Øvrelid har dermed skapt et fiktivt rom, en hule i bildet, delvis opplyst av en lysestake mot fondveggen på gobelinet. En scene han komponerer videre på: En realistisk malt gullbrodert admiralshatt med gjenskin i bremmen, lenes inn på en kjepp fra venstre bildekant. En rykende skål tomatsuppe med makaroni og egg står på gulvet, som da også er en forflatet blomstereng med gobelinet velkjente, inngjerdede enhjørning på. Fra denne engen vokser det en blomsteroppsats opp i rommet, og på bakerste vegg, bakenfor lerretet som ser ut til å være revnet, dingler et eple mot en blå himmel. Og nesten usynlig ser skyggene ut til å danse over det hele med lyset fra oss utenfor billedhulen, ved inngangen, rustet til jakt. Det er i det hele tatt som om bildene i bildene har gjort opprør og løst seg fra kunsthistorien de tilhører. Men ringen er sluttet: Enhjørningens død er blitt Nasjonalmuseets, og dermed en del av vår kunsthistorie, og vil helt sikkert fortrylle og bergta i lange tider, kanskje århundrer.

Når man studerer verkene til Øvrelid, havner man til slutt i en mental tilstand der tankene vandrer inni bildene og bildene vandrer inni tankene, alt aktiveres og settes i spill.

Aleksis Mannila

HØR NÅ HER

Misforstått? Jeg?

TOLKNING *Trump og Pence er ikke alene, musikkhistorien er full av misforståelser. Bare spør Dylan.*

Bob Dylan var sikker i sin sak. Dette var innvidde karer. Garvede, britiske pot-profeter. Et firehodet troll som sang «*I get high, I get high*» i beste sendetid, foran 73 millioner seere, måtte jo digge gress! Dylan troppet dermed opp på The Beatles' hotellrom på Delmonico i New York, for ganske nøyaktig 56 år siden, med lommen full. En rødmende Lennon måtte innrømme at teksten på «*I Want to Hold Your Hand*» slettes ikke handlet om å bli høy, men snarere lød «*I can't hide, I can't hide*». Men høye ble dem, alle sammen, langt inn i 60-talls-natti og videre.

Jeg håper (og antar) at flere enn meg lider av en slik dylansk tekstafasi. Senest i forrige uke brast illusjoner etter et gjensyn med Jahn Teigens eurovisjonlåt «*Do-remi*». 37 år senere gikk det opp for meg at min poetiske «saga natt er det du trenger» egentlig skal være, naturlig nok, «*skalaen er alt det du*

som beregnende stikk mot både politiske motstandere og artister, samt en kalkuleret tanke om folk flest sin nedsatte evne til å oppfatte tekster særlig lengre enn overskriften. Neil Young slet seg i hårtustene over Donald Trumps bruk av «*Rockin' in The Free World*» under forrige valgkamp, og hva betyr egentlig den homofriendtlige visepresidenten Mike Pences bruk av den regnbuefargede disko-truppen Village Peoples låter, «*Y.M.C.A.*» og «*Macho Man*»?

Under republikanernes landsmøte i forrige uke, en ellers ganske popmusikk-fri seanse, var det Leonard Cohens bo- og rettighetshavere som fikk kjenne frustrasjonen. Partiet hadde riktignok spurt om lov, men trosset Cohen-arvingens klare nei til

å bruke den godt slitte «*Hallelujah*» etter president Trumps tale. «*Hadde de bare spurt om å bruke 'You Want It Darker' ...*» var advokat Mic-

HØR NÅ HER

Ando Woltmann
 skriver fritt om musikk
 annenhver uke.

trenger». Og slik ruller det videre, nesten daglig. I det jeg tipper er en miks av krøllede fantasi, slapp språkforståelse og slepphendt håndtering av data. Uten andre konsekvenser enn litt klam flauhet eller en god musikksamtalesarter.

Dylans feilflytting må derimot sies å ha endret kursen for både skakke biller og musikkhistorien per se. Og han er ikke alene. President Ronald Reagans patriotiske mistolkning av Bruce Springsteens «*Born in The USA*» ødela komponistens forhold til sin egen låt, en sang om desillusjonerte Vietnam-veteraners møte med et iskaldt samfunn, gjort om til et jappete slagord for økonomisk optimisme og økt produktivitet. Eller folk-originalen Woody Guthrie's «*This Land Is Your Land*» i samme presidentvalgkamp, som slettes ikke bør leses som en alternativ nasjonalsang, men som et grimt bilde på en skakkjørt økonomi og Amerika under den store depresjonen.

Ettersom kløktige, politiske rådgivere har fått det for seg at populærmusikken er veien inn til de stemmeberettedes hjerter, virker slike vrangtolkninger av musikk

helle L. Rices tørre kommentar, før hun truet med å gå rettens vei, slik både Young og The Rolling Stones har gjort tidligere. I et advokatvennlig land som USA er nemlig slikt musikalsk «*misbruk*» også gjenstand for juridisk kamp.

Muligens er det ikke så ille? De fleste artister hevder jo som regel at deres verker er åpne for personlige fortolkninger, at hovedpoenget nettopp er hva mottagerne selv vil fylle kunsten med. De samme artistene som gladelig mottar sjekker fra Nike og Pepsi for bruk av den samme musikken. Å gi artistene fullmakt til å bestemme hvilke ører som skal få høre, det vil si innenfor lovverkets grenser, er om mulig en enda dårligere idé? Nei, la oss heller fortsette å misforstå og drolle opp våre egne varianter og meninger, både med vilje og ikke. Det er slik vi kommer oss videre. Det er slik vi holder musikken levende.

ANDO WOLTMANN

Anmelder og spaltist,
 vokalist i King Midas
kultur@morgenbladet.no